

la crisi demogràfica de riudoms en el segle XVII^è

Les presents línies tenen com a única missió apropar-nos a la realitat demogràfica del poble en els moments en què Miquel Gran i Peris començava les seves obres pels nostres camps i rodalies. I dic apropar-nos puix no tenim recomptes de població d'aquest segle, ja que no es varen fer fogatges ni censos, o almenys de moment no se'n tenen notícies. Per tant, les hipòtesis que es puguin presentar en el present treball caldrà aprofundir-les. Cal tenir en compte que l'únic estudi publicat —de moment— és el presentat al *1er. Col·loqui d'història del Camp de Tarragona, Conca de Barberà i Priorat* (1), bé que s'està treballant en l'aprofundiment del tema a nivell del Baix Camp.

Per a situar les dades demogràfiques del segle XVII agafarem les conegudes d'abans i de després de l'esmentat segle. Les darreres dades demogràfiques del segle XVI són de l'any 1563 (2), moment en el qual a Riudoms es comptabilitzen 184 focs, bé que sembla segur que aquesta dada no pot acceptar-se ja que en el fogatge del 1553 el poble tenia 224 focs i per tant aquestes diferències sols deriven d'una major tolerància en els administradors de la Comuna del Camp en el moment de fer el recompte del 1563. Si això són les dades anteriors al segle XVII, el primer coneixement demogràfic del segle posterior prové del cens anomenat de Josep Aparici del 1708. Riudoms tenia aleshores 257 cases. Considerant equivalents les classificacions de cases i focs veiem que en el curs dels 155 anys transcorreguts entre el 1553 i el 1708, Riudoms hauria guanyat 33 llars, és a dir, un coeficient del 14,73%, la qual cosa demostra l'existència d'una aguda davallada demogràfica en el segle XVII i principalment a la meitat del segle, com després veurem.

Entre aquestes dades hem de situar, doncs, l'estudi que ara anem a fer i que correspondrà als anys de la vida del nostre Beat.

Tot i que ja hem dit que per a estudiar aquest segle no tenim fogatges ni censos, en canvi disposem de dues fonts documentals valuoses, com són els llibres parroquials, servats a l'arxiu Arxidiocesà de Tarragona, i els llibres de valies que en nombre de quatre es troben a l'arxiu Municipal de Riudoms i que corresponen als anys 1609, 1620, 1631 i 1672. La llàstima és que entre el 1631 i el 1672 no disposem d'un altre llibre situat al voltant dels últims anys de la dècada dels quaranta o principi de la del cinquanta, ja que això ens permetria un coneixement molt més precís dels anys més crítics del segle.

Per a seguir amb més claredat les següents línies donem un gràfic que representa l'evolució dels baptismes de Riudoms des del 1576 fins el 1716 i que és, sens dubte, l'expressió de l'evolució demogràfica no sols del nostre poble sinó també del Baix Camp:

↳ Hem treballat en períodes de deu anys. La gràfica resultant és prou clara.

Allò que primer podem veure és que els anys quarantes divideixen amb tota claredat el segle en dues parts. En la primera, bé que trobem una certa inestabilitat, tanmateix hi ha un cert equilibri, encara que, com els llibres de valies ens indiquen, es pot començar a veure a partir dels anys vint un fre en l'expansió demogràfica del segle XVI, tot i que E. Morera en la seva *Tarragona Cristiana* ja parla d'elements meteorològics negatius per al desenvolupament agrari a principis de segle i que començaran a tenir les seves repercussions demogràfiques. Tenim després la crisi dels anys quarantes provocada en gran part per la guerra dels Segadors (1640-1652) així com per la crisi econòmica i pel bandolerisme; aquesta crisi és més patent en els pobles de la plana (Riudoms) que no en els de muntanya, ja que aquests darrers actuaven com a refugi dels del pla (3).

La segona part estaria marcada per la lenta recuperació que començaria a ser més ràpida i clara a partir dels anys vuitanta; és en aquests moments quan els pobles de la plana superen els de muntanya, sense que això vulgui dir que els darrers perdin població, sinó que els primers la guanyen amb molta més rapidesa.

BAPTISMES	Anys	homes	dones	total	Anys	homes	dones	total
	1576	43	39	82	1656	19	15	34
	1586	18	21	39	1666	13	21	34
	1596	31	34	65	1676	23	24	47
	1606	33	39	72	1686	22	23	45
	1616	18	20	38	1696	35	37	72
	1626	28	23	51	1706	21	29	50
	1636	29	19	48	1716	45	34	79
	1646	15	17	32				

En els 36 anys transcorreguts des del 1672 al 1708 s'ha produït un augment de 38 llars, tenint en compte que en el llibre de valies del 1672 comptabilitzem 219 cases, la qual cosa representa un augment del 17,35% i demostra que en aquest període de temps es comença a superar la crisi.

Per acabar i a tall de conclusions direm que: Riudoms com a població del Baix Camp es va veure afectada per la crisi demogràfica del segle XVII; la situació econòmica, que podríem estudiar mitjançant els llibres de valies, repercuteix en la situació demogràfica; la superació de la crisi de finals de segle és la base de l'expansió demogràfica del segle XVIII tot i que en començar aquest es produeixi la Guerra de Successió.

Josep M.ª SANTAMARIA

- (1) Publicat per l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, el 1979.
- (2) Les dades demogràfiques dels segles XVI i XVIII les hem extretes del llibre de Josep Iglésies: *Síntesi de la població del Baix Camp a partir del segle XIV*. Edicions del Centre de Lectura. Reus, 1980.
- (3) Vegeu entre d'altres el llibre de Josep Iglésies: *El setge de Cambrils l'any 1640*. Editorial Dalmau. Barcelona, 1967.